

TV3.3 Opbrengst marktgelden	6.500		
Totale baten		6.500	
Dekking			35%

Bedragen in €

Leges omgevingsvergunning

TV8.3 Kosten omgevingsvergunning	378.801		
TV8.3 BTW	16.276		
TV1.1 Kosten omgevingsvergunning	55.200		
TV0.4 Overhead	218.434		
Totale lasten		668.711	
TV8.3 Opbrengst omgevingsvergunning	654.596		
Totale baten		654.596	
Dekking			98%

Bedragen in €

1.7 Lokale lastendruk

In de begroting 2018 wordt een lastendrukverzwaring voorzien van 3,27%. In onderstaande overzichten zijn, onder andere, de voornaamste lasten voor een gemiddeld huishouden in het jaar 2018 op een rij gezet, waarbij de procentuele stijging ten opzichte van het jaar 2017 is weergegeven.

Aannames:

Waarde woning per 1 januari 2017 (waardepeildatum 2016)	€ 233.000
Ledigingen container restafval	15 keer
Waterverbruik gezin (vier personen)	140 m3

Ontwikkeling lastendruk 2018

	2015	2016	2017	2018	Ontwikkeling t.o.v 2017
OZB-eigenaar	290	369	372	370	-0,63%
Afvalstoffenheffing	275	202	196	207	5,84%
Rioolheffing	209	214	220	227	3,18%
Totaal	773	785	787	802	2,04%

Bedragen in €

Meerjarige ontwikkeling lastendruk

	2018	2019	2020	2021
OZB-eigenaar	369,53	375,44	382,20	389,46
Afvalstoffenheffing	206,97	205,94	206,10	208,21
Rioolheffing	226,80	233,80	242,20	250,60
Totaal	803,30	815,18	830,50	848,27
Stijgingspercentage t.o.v. voorgaand jaar	2,04	1,48	1,88	2,14

Bedragen in €

Vergelijking lastendruk per inwoner binnen Gelderland

	2013	2014	2015**	2016**	2017**
Gemeente Duiven	347	358	714	726	729
Liemerse gemeenten (incl. Duiven)*	334	334	715	731	736
Gemeente Zevenaar	313	329	591	613	637
Gemeente Westervoort	342	346	789	790	778
Gemeente Rijnwaarden	332	331	765	794	800
Gelderland (incl. Duiven)	382	387	721	730	743

Bedragen in €

* Liemerse gemeenten: Rijnwaarden, Westervoort, Zevenaar en Duiven

** Tot en met 2014 vulde de Provincie Gelderland een databank waarin de lastendruk in de verschillende Gelderse gemeenten werd vergeleken. In 2015 is de Provincie Gelderland overgestapt op het systeem van de kengetallen om een vergelijk tussen gemeenten te maken. Om u toch een vergelijk te kunnen presenteren gebruiken wij daarom vanaf 2015 de vergelijkende cijfers van het COELO. Het is niet mogelijk om de COELO-cijfers van de voorgaande jaren te achterhalen. In deze lastendruk zijn de volgende belastingen opgenomen: OZB (zowel gebruikers als eigenarendeel), afvalstoffenheffing en rioolheffing. De lastendruk wordt per inwoner berekend.

Bij de lastendruk worden de volgende opmerkingen gemaakt. In Duiven was het afvalaanbiedstation tot 1 januari 2016 opgenomen in de afvalstoffenheffing. In de andere Liemerse gemeenten moest hiervoor afzonderlijk worden betaald. Daarnaast had Duiven, tot 1 januari 2016, voor de afvalstoffenheffing een naar grootte van huishouden gedifferentieerd tarief. De andere gemeenten hebben een differentiatie naar containergrootte, naar ledigingsfrequentie en naar aangeboden hoeveelheid. Ook worden er in Duiven, in tegenstelling tot andere gemeenten, bedragen gereserveerd voor toekomstig onderhoud aan de rioleringstelsels. Deze bedragen worden verdisconteerd in het tarief rioolheffing. Hierdoor ontstaat een vertekend beeld bij de bepaling van de lastendruk.

1.8 Kwijtschelding

De gemeente is op grond van de Gemeentewet bevoegd om kwijtschelding van gemeentelijke heffingen te verlenen. In de gemeente Duiven kan door belastingplichtigen (particulieren en zzp'ers) kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing en de hondenbelasting (1e hond). Kwijtschelding wordt verleend op basis van 100% van de bijstandsnorm, waarbij tevens een vermogenstoets plaatsvindt. Ligt het netto besteedbare inkomen op of onder het bijstandsniveau, dan wordt volledige kwijtschelding verleend. Bij een gering hoger inkomen kan sprake zijn van een gedeeltelijke kwijtschelding. In al deze gevallen zal het beschikbare vermogen beneden de toegestane norm moeten liggen. Na invoering van de maatregelen uit de Kadernota is in het kwijtscheldingsbeleid een prikkel opgenomen om minder te vervuilen. Voor 2018 wordt rekening gehouden met een totaalbedrag van € 110.000 voor kwijtscheldingen. Hieronder is de splitsing van de kwijtschelding naar belastingsoort weergegeven.

	Begroting 2018	Begroting 2017
Afvalstoffenheffing	107.000	107.000
Hondenbelasting	3.000	3.000

Bedragen in €

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate een gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Het bestaat uit twee componenten, de risico's en de weerstandscapaciteit. Door een goed inzicht in het weerstandsvermogen kan voorkomen worden dat elke financiële tegenvaller onmiddellijk dwingt tot bezuinigingen.

Er zijn twee soorten weerstandsvermogen, statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Als het weerstandsvermogen betrekking heeft op een specifiek jaar spreekt men van statisch weerstandsvermogen. Gaat het om het weerstandsvermogen op middellange termijn, dan spreekt men van dynamisch weerstandsvermogen. De gemeente Duiven kiest ervoor om de focus op het dynamische weerstandsvermogen te leggen.

Hieronder wordt eerst de weerstandscapaciteit van de Gemeente Duiven toegelicht, waarna de risico's in kaart gebracht worden. Aan het einde van de paragraaf wordt het weerstandsvermogen bepaald. Om deze in een context te plaatsen, worden vervolgens de kengetallen weergegeven.

Weerstandscapaciteit

Er wordt onderscheid gemaakt in de structurele en incidentele weerstandscapaciteit, vergelijkbaar met de verschillen binnen het weerstandsvermogen. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de resterende belastingcapaciteit en de in de begroting opgenomen raming voor onvoorziene uitgaven. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, onbestemde reserves en stille reserves.

Structurele weerstandscapaciteit

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is te berekenen door de maximaal mogelijke belastingopbrengst te verminderen met de huidige belastingopbrengst. Berekening van de onbenutte belastingcapaciteit kan beperkt blijven tot de onroerende-zaakbelastingen (OZB), aangezien andere heffingen in principe kostendekkend zijn. Deze heffingen mogen niet verhoogd worden of het is niet realistisch deze te verhogen.

Er is geen wettelijk maximum voor de OZB. Als referentie voor de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit maken we de vergelijking met artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet (Fvw) en het hierin gegeven tarief. Dit tarief wordt berekend door 120% te nemen van het gemiddelde tarief van twee jaar geleden. Het tarief wordt jaarlijks in de meicirculaire meegedeeld aan de gemeente via de meicirculaire. Voor 2018 is het percentage vastgesteld op 0,1952% van de WOZ-waarde. Het gemiddelde tarief van gemeente Duiven ligt onder het artikel 12 Fvw tarief. Op basis van deze vergelijking was er in 2018 een vrije ruimte van € 1.217.455. In 2017 was de vrije ruimte € 1.380.400.

Berekening onbenutte capaciteit

	Geraamde opbrengsten 2018	Opbrengsten obv artikel 12	Onbenutte capaciteit 2018
OZB woningen (eigenaren)	3.631.233	4.393.422	762.189
OZB niet-woningen (eigenaren)	1.384.077	1.476.042	91.965
OZB niet-woningen (gebruikers)	893.414	1.254.715	363.301
Totaal	5.908.724	7.124.179	1.217.455

Bedragen in €, excl. oninbaarheid en leegstand

De conclusie van het bovenstaande is dat de Duivense tarieven onder het artikel 12 tarief liggen. Aanpassing naar het artikel 12 tarief schept een budgettaire ruimte van € 1.217.455.

Incidentele weerstandscapaciteit

Stille reserves

Bij stille reserves moet worden gedacht aan bezittingen die beneden de marktwaarde in de boeken staan en die zonder bezwaar direct te verkopen zijn. De gemeente bezit geen panden en gronden waar stille reserves op rusten. Verder bezit de gemeente nog een klein aantal aandelen die voor de aanschafprijs in de balans staan. Dat zijn aandelen van Vitens, de BNG en Alliander. Deze aandelen mogen niet verkocht worden. De conclusie van het voorgaande is dat de gemeente geen stille reserves heeft.

Algemene Reserve

Stand Algemene Reserve

	Stand
Stand per 1 januari 2017	7.483
Stortingen 2017	5.562
Onttrekkingen 2017	590
Stand per 31 december 2017	12.455
Stortingen 2018	0
Prognose stand per 31 december 2018	12.455

Bedragen x € 1.000

Omvang incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is bedoeld om ondanks tegenvallers het beleid te kunnen handhaven. Bestemmingsreserves zijn gevormd om een bepaald doel te realiseren en zijn dus onderdeel van het beleid en geen onderdeel van de weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit

Structureel:	
Onbenutte belastingcapaciteit	1.217
Incidenteel:	
Algemene Reserve	12.455
Totaal	13.672

Bedragen x € 1.000

Risico's

De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen moeten materieel zijn en niet op andere wijze zijn af te dekken. Denk hierbij aan het treffen van een voorziening, het vormen van een reserve, het afnemen van een verzekering of het nemen van beheersmaatregelen.

Er wordt een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en de financiële impact die dit zal hebben. Dat is per definitie een subjectieve beoordeling. Om die onzekerheid nadrukkelijk tot uitdrukking te brengen, wordt gewerkt met minimum- en een maximumwaarden.

Kans	Score	Kansscore
Komt gemiddeld meermalen per jaar voor	5	100%
Komt gemiddeld eenmaal per jaar voor	4	80%
Komt gemiddeld eenmaal per twee jaar voor	3	60%
Komt gemiddeld eenmaal per vijf jaar voor	2	40%
Komt gemiddeld minder dan eenmaal per vijf jaar voor	1	20%

In de navolgende inventarisatie zijn de risico's in vier categorieën verdeeld:

- Risico's van de bedrijfsvoering.
- Risico's op eigendommen.

- Aansprakelijkheidsrisico's.
- Financiële risico's.

Risico's van de bedrijfsvoering

a. Apparaatskosten Grondexploitatie

Het aandeel door te belasten ambtelijke uren aan grondexploitaties zal op termijn afnemen. Op korte termijn is er nog een grote opgave als het gaat om uitgifte van kavels en bedrijventerreinen.

Minimum: 1 fte	€ 60.000
Maximum: 3 fte	€ 180.000
Kansscore: 3	60%
Gemiddeld:	€ 72.000

b. Deskundigheid personeel

Er wordt binnen de organisatie van de gemeente Duiven bewust gewerkt aan de kwaliteit van het personeel. Jaarlijks zijn er opleidingsfaciliteiten beschikbaar.

Minimum:	€ 10.000
Maximum:	€ 50.000
Kansscore: 1	20%
Gemiddeld:	€ 6.000

c. Wachtgeld ambtenaren

Op dit moment is er geen sprake van wachtgeld binnen de ambtelijke organisatie van gemeente Duiven. Ambtenaren hebben echter in bepaalde gevallen recht op wachtgeld.

Minimum: 1 fte	€ 60.000
Maximum: 2 fte	€ 180.000
Kansscore: 3	60%
Gemiddeld:	€ 72.000

d. Bovenformatieven

Op dit moment is er geen sprake van boventallig personeel.

Minimum: 0 fte	€ 0
Maximum: 1 fte	€ 60.000
Kansscore: 2	40%
Gemiddeld:	€ 12.000

e. Vennootschapsbelasting (VPB)

Overheidslichamen zijn met ingang van 1 januari 2016 belastingplichtig voor de VPB. Duiven loopt hierdoor het risico om belasting te gaan betalen over de fiscale winst die zij in enig jaar behaalt. Vooraf is moeilijk in te schatten wat de belastingclaim zal zijn in enig jaar. Die claim is sterk afhankelijk van de interpretatie van de fiscus alsmede het verloop van baten en lasten op specifieke onderdelen. Voor een VPB claim is nu nog geen budget opgenomen in onze begroting.

Minimum:	€ 0
Maximum:	€ 1.000.000
Kansscore: 1	20%
Gemiddeld:	€ 100.000

f. Algemene risico's

Bij de risico-inventarisatie gaat het om risico's met een materieel belang. Dat neemt niet weg dat veel kleine risico's samen toch een substantieel bedrag kunnen worden. Daarom is in de kwantificering een bedrag opgenomen voor algemene risico's. Daarbij wordt uitgegaan van de norm van 6% van de Algemene Uitkering en de belastingcapaciteit die door de toezichthouder

wordt gehanteerd voor de vrij aanwendbare reserve. Een negatief jaarrekeningresultaat zal moeten worden opgevangen door dit algemene risico.

Minimum: 6% Algemene Uitkering/Belastingcap.	€ 1.175.000
Maximum:	€ 1.175.000
Kansscore: 5	100%
Gemiddeld:	€ 1.175.000

g. Renterisico

Het gaat hier om het risico op stijging van de rentekosten. De verwachting is dat de rente het komende jaar zal oplopen. De rente is op dit moment heel erg laag, zowel voor de korte als de lange rente. Een stijging na 2017 is niet uit te sluiten. Het risico wordt geschat op 0% tot 0,5% van € 10 miljoen.

Minimum: 0% van € 10 mln	€ 0
Maximum: 0,5% van € 10 mln	€ 50.000
Kansscore: 4	80%
Gemiddeld:	€ 20.000

Risico's op eigendommen

a. Grondexploitatie

De actieve grondexploitatie is voor de gemeente een bedrijfsmatig proces, dat zich over de langere termijn voltrekt. Kenmerkend is het doen van omvangrijke voorinvesteringen die later in de tijd door gronduitgifte worden terugverdiend. Gelet op de planperiode (einddatum van het langstlopende complex is ultimo 2030) en de geprognosticeerde omzetten zijn aan het exploiteren van gronden risico's verbonden.

Te onderscheiden zijn:

- Algemene economische risico's.
- Projectgebonden risico's.

Uitgangspunt is dat de risico's zoals nu gepresenteerd, worden meegenomen in het gemeentelijk weerstandsvermogen. Hierna worden deze "bedrijfsrisico's" beschreven en nader gekwantificeerd. Bij de kwantificering wordt ook betrokken de mate waarin zich een eventueel risico kan voordoen.

Algemene economische risico's

Vooraf bij het in exploitatie nemen van redelijk omvangrijke uitleg- en uitbreidingslocaties loopt de gemeente vanwege de relatief lange looptijd en hoge omzetten financiële risico's.

In het algemeen zijn aan het exploiteren van ruimtelijke plannen de volgende risico's verbonden:

- De uitgifte van bouwgronden start later, terwijl de voorinvesteringen al wel (deels) zijn gedaan. De fasering van de investeringen en opbrengsten in de tijd verlopen niet volgens oorspronkelijke inschatting/planning waardoor er renteverliezen optreden.
- Er dient zich een rentestijging aan, die niet kan worden gecompenseerd door een verhoging van de opbrengsten uit grondverkoop.

Een deel van deze risico's (o.a. de rentebijbeschrijving op de boekwaarde) is niet of nauwelijks beïnvloedbaar. De overige risico's zijn enigszins beïnvloedbaar door het bepalen van de investering- en uitgiftemomenten.

Uit bedrijfseconomisch oogpunt is het verstandig om uit te gaan van een "reëel en behoedzaam scenario", dat zich kenmerkt door de volgende zaken:

- Een stijging van het rentepercentage met 1,0 procentpunt.
- Stagnering in de gronduitgifte, vertragingsrisico met één (woningbouw) of drie jaar (bedrijven).

Voorraadrisico bedrijfsgronden na 2025

De provinciale raming voor de behoefte aan bedrijfsgrond in Duiven gedurende de periode 2016 t/m 2025 is 2,5 ha per jaar. De uitgifteplanning is daarmee in overeenstemming. De prognose wordt door de opsteller, de Provincie Gelderland als optimistisch gekenmerkt.

In de periode daarna van 2026 t/m 2030 is gepland de uitgifte van bijna 8 ha bedrijfsgrond in de complexen die nu al in exploitatie zijn genomen. De grondwaarde daarvan is ruim € 12 mln. De aanname dat deze opbrengst niet wordt gerealiseerd, is als risicocomponent opgenomen.

Vorraadrisico nog in exploitatie te nemen bedrijfsgronden na 2025

In de periode van 2026 t/m 2030 is de uitgifte gepland van 4 ha in een nog in exploitatie te nemen ingenomen strategische grondpositie. Louter voor de risicobepaling wordt nu verondersteld dat het risico bestaat dat de strategische grondpositie niet in exploitatie wordt genomen.

Risico uitgifte Bedrijventerreinen / RPW:

Met het programma Stimulering Kaveluitgifte en Kostenreductie Grondexploitaties (SKKG) zetten we stevig in op de verkoop van de bedrijventerreinen en nemen we maatregelen om risico's op achterblijvende verkopen te beperken. We volgen de ontwikkelingen en gesprekken rondom het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) nauwlettend en we wachten vooralsnog de verdere besluitvorming hierover af.

Projectgebonden risico's

Hierna worden de specifiek projectgebonden risico's van de in exploitatie genomen gronden nader toegelicht en waar mogelijk gekwantificeerd.

Toereikendheid plankostenbudgetten

Het is reëel te veronderstellen dat er een risico bestaat dat noodgedwongen programmawijzigingen optreden. Ook kan sprake zijn van langere doorlooptijden van de in exploitatie genomen complexen. De ervaring leert dat er hierdoor een reële kans is dat in de complexen geraamde plankostenbudgetten niet toereikend zijn.

Bodem- en/of grondwaterverontreiniging en archeologische bodemschatten

In het traject van het opstellen van een ontwerp-bestemmingsplan wordt uitvoerig onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de bodem en het grondwater. Voor aangetroffen verontreinigingen worden de saneringskosten in de calculaties meegenomen. Er is echter bepaald geen zekerheid dat alle te saneren verontreinigingen bekend zijn. Hetzelfde geldt voor de mogelijke aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische bodemschatten.

Vitaal Centrum Duiven

In het Vitaal Centrum Duiven zijn belangrijke vorderingen gemaakt.

Nu wordt ingeschat dat het realiseren van de geraamde grondwaarde voor fase 4 (commerciële - en woonfuncties) onder druk staat. Hetzelfde geldt voor het woonpark. De aanname nu is dat door mogelijk noodzakelijke herprogrammering een lagere grondwaarde wordt gerealiseerd.

Tabel risico's grondexploitatie

	Min. risico	Max. risico	Kans	Gewogen max. risico	Gewogen gem. risico
<i>Algemene risico's</i>					
Rentestijging (3,02% i.p.v. 2,02%)	0	1.854.518	80%	1.483.614	741.807
Eén jaar vertraging in uitgifte woningbouwgronden	0	139.134	80%	111.307	55.654
Drie jaar vertraging in uitgifte bedrijventerreinen	0	2.519.172	80%	2.015.338	1.007.669
Vorraadrisico bedrijfsgronden in exploitatie na 2025	0	12.089.030	20%	2.417.806	1.208.903

Vorraadrisico bedrijfsgronden NIEGG na 2025	0	542.055	80%	433.644	216.822
<i>Projectgebonden risico's</i>					
Ontoereikend plankostenbudget grex-complexen	0	400.000	80%	320.000	160.000
Bodem-/grondwaterverontreiniging/ archeologie	0	500.000	40%	200.000	100.000
Lagere grondwaarde Vitaal Centrum Duiven fase 4 na herprogrammeren	0	519.950	80%	415.960	207.980
Lagere grondwaarde Vitaal Centrum Duiven Woonpark na herprogrammeren	0	245.250	80%	196.200	98.100
Totalen	0	18.809.109		7.593.869	3.796.935

Bedragen in €

b. Bodemverontreiniging

Voor de bekende bodemverontreiniging is een voorziening opgenomen. Maar er is bepaald geen zekerheid dat alle verontreinigingen al geïnventariseerd zijn. Het gaat hier om bodemverontreinigingen die niet binnen een complex van de grondexploitatie opspelen.

Minimum: 1 sanering	€ 100.000
Maximum: 5 saneringen	€ 500.000
Kansscore: 2	40%
Gemiddeld:	€ 120.000

Aansprakelijkheidsrisico's

a. Gewaarborgde geldleningen

Per 1 januari 2017 stond de gemeente garant voor het betalen van rente en aflossing voor een totaalbedrag van € 29 miljoen. Een groot gedeelte daarvan (€ 26,9 miljoen) is via zogenaamde achtervangovereenkomsten overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Sinds de zogenaamde bruteringsoperatie van de woningbouwleningen is de rol van de gemeente bij geldleningen van de woningbouwcorporaties minimaal geworden. Slechts als de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen, zijn het Rijk (50%) en de gemeenten (50%) verplicht het risicovermogen renteloos aan te vullen. Het resterende gedeelte (€ 2,1 miljoen) is voor met name lokale organisaties. De gemeente staat voor dit gedeelte voor 100% borg.

Minimum:	€ 100.000
Maximum:	€ 1.000.000
Kansscore: 2	40%
Gemiddeld:	€ 220.000

b. Schadeclaims

Het algemene beeld is dat de burgers vaker de overheid aansprakelijk stellen en schade claimen. De afgelopen vier jaar was er geen stijging in het aantal claims en ook geen stijging van het geclaimde bedrag. De gemeente is verzekerd voor wettelijke aansprakelijkheid en voor het eigen risico is in de begroting een budget opgenomen. Toch kunnen zich schadeclaims voordoen waarvoor we niet verzekerd zijn.

Minimum:	€ 10.000
Maximum:	€ 1.000.000
Kansscore: 2	40%
Gemiddeld:	€ 202.000

c. Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Duiven participeert in een aantal gemeenschappelijke regelingen. Eventuele tekorten kunnen ten laste komen van de participerende gemeenten. Bij twee gemeenschappelijke regelingen spelen mogelijke risico's: Presikhaaf en Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

- Presikhaaf

De toekomst van Presikhaaf is momenteel onduidelijk en de organisatie wordt omgegooid. De daarbij behorende risico's zijn nog niet in beeld gebracht. Zodra de gevolgen duidelijk zijn zullen we hiervoor in de reguliere budgetten de exacte bedragen kunnen opnemen.

- VGGM

De gemeente Duiven betaalt een bijdrage per inwoner. Bij slechte financiële resultaten kan de bijdrage worden verhoogd. Tevens kunnen er bij eventuele uittreding kosten bij de gemeente Duiven in rekening worden gebracht.

- GR doelgroepenvervoer

Momenteel is nog niet voldoende duidelijk wat de kosten zullen zijn van het vervoer. De Provincie reduceert haar bijdrage en deze zal moeten worden opgevangen door de gemeenten. Door samen te werken binnen een nieuwe GR proberen de gemeenten schaalvoordelen te behalen.

Minimum:	€ 25.000
Maximum:	€ 1.000.000
Kansscore: 3	60%
Gemiddeld:	€ 307.500

Financiële risico's

a. Open-einderegelingen

Wij kennen de volgende open-einderegelingen:

- Bijzondere bijstand (incl. langdurigheidstoelage).

Minimum: 1% van budget	€ 5.710
Maximum: 10% van budget	€ 57.100
Kansscore: 3	60%
Gemiddeld:	€ 18.843

- Leerlingenvervoer

Minimum: 1% van budget	€ 5.371
Maximum: 10% van budget	€ 53.714
Kansscore: 3	60%
Gemiddeld:	€ 17.726

Met name binnen het speciaal onderwijs zien we ontwikkelingen die meerkosten met zich mee kunnen brengen: verdere specialisatie van scholen, die zich op specifieke stoornissen gaan toeleggen. Dit betekent dat de afstand tot een geschikte school groter kan worden.

- Verstrekkingen van voorzieningen aan gehandicapten (onderdeel van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2007). Het risico bestaat dat er in één jaar meerdere dure aanpassingen aan woningen plaats moeten vinden.

Minimum: 1% van budget	€ 5.970
Maximum: 10% van budget	€ 59.700
Kansscore: 4	80%
Gemiddeld:	€ 26.268

- RSD.

Door een toename van het aantal uitkeringen zullen de uitvoeringskosten van de RSD toenemen.

Minimum:	€ 50.000
Maximum:	€ 100.000
Kansscore: 5	100%
Gemiddeld:	€ 75.000

b. Algemene Uitkering

De systematiek van samen de trap op en af is met ingang van 2012 weer ingevoerd. Hierdoor fluctueert de algemene uitkering per jaar en bestaat het risico dat er in enig jaar een lagere uitkering wordt ontvangen. Lagere uitgaven van het Rijk werken op deze manier negatief door voor de Algemene uitkering.

Minimum:	€ 200.000
Maximum:	€ 1.200.000
Kansscore: 4	80%
Gemiddeld:	€ 560.000

c. Beleggingen

Gestreefd wordt naar een stabiel dividendniveau. Toch kan het jaarlijkse dividend mee- of tegenvallen. Jaarlijks wordt dividend ontvangen van de BNG, Alliander en Vitens.

Minimum: 10% van geraamd dividend	€ 20.000
Maximum: 25% van geraamd dividend	€ 50.000
Kansscore: 3	60%
Gemiddeld:	€ 21.000

d. Afvalinzameling

In de nieuwe manier van afval inzamelen schuilen financiële risico's. Als er in de gemeente meer gescheiden zou worden dan is aangenomen in de ramingen kan dit betekenen dat het aantal ledigingen en dus de variabele opbrengst lager is. Bovendien kan de invoering van het poorttarief bij het AAS ervoor zorgen dat er minder wordt aangeboden dan in de ramingen opgenomen.

Minimum:	€ 0
Maximum:	€ 225.000
Kansscore: 4	80%
Gemiddeld:	€ 90.000

e. Referendum

In onze gemeente is de mogelijkheid geschapen om een referendum te houden. De kosten hiervan worden geraamd op € 70.000. Bij het combineren met verkiezingen kan een besparing ontstaan van ongeveer € 6.000.

Minimum:	€ 64.000
Maximum:	€ 70.000
Kansscore: 1	20%
Gemiddeld:	€ 13.400

f. Inburgering nieuwkomers

Voor de inburgering van nieuwkomers zijn geen kosten geraamd. Het risico bestaat dat er wel kosten gemaakt worden voor de inburgering, waardoor deze gedekt worden uit de Algemene Reserve.

Minimum:	€ 50.000
Maximum:	€ 100.000
Kansscore: 1	20%
Gemiddeld:	€ 15.000

Als alle risico's die we tot nu toe hebben gekwantificeerd zich ook daadwerkelijk zouden voordoen, dan zou er sprake zijn van minimaal € 1,9 miljoen en maximaal € 26,9 miljoen schade (ongewogen risico's). Maar de kans dat dit zich allemaal in één jaar voordoet is nihil. Vandaar dat uit wordt gegaan van een gewogen risico: de kans dat een risico zich voordoet maal de hoogte van het bedrag dat daarmee gemoeid is. Deze kwantificering van risico's waarbij rekening is gehouden met de kans dat een risico zich voordoet, komt uit op een bedrag van € 6,9 miljoen. Waarbij opgemerkt moet worden dat het hier gaat om het gemiddelde van het minimumrisico (€ 1,6 miljoen) en het maximumrisico (€ 12,2 miljoen).

	Basis	Min.	Max.	%	Risico minimum	Risico maximum	Risico gemiddeld
<i>Risico's omtrent de bedrijfsvoering</i>							
Apparaatskosten grondexploitatie	1fte-3fte	60.000	180.000	60%	36.000	108.000	72.000
Deskundigheid personeel		10.000	50.000	20%	2.000	10.000	6.000
Wachtgeld ambtenaren	1fte-3fte	60.000	180.000	60%	36.000	108.000	72.000
Bovenformatieven	1fte	0	60.000	40%	0	24.000	12.000
Vennootschapsbelasting		0	1.000.000	20%	0	200.000	100.000
Algemeen risico	norm Gld 6% au / bel.cap.	1.175.000	1.175.000	100%	1.175.000	1.175.000	1.175.000
Renterisico	10 mln rente 0%-0,5%	0	50.000	80%	0	40.000	20.000
<i>Risico's omtrent eigendommen</i>							
Grondexploitatie rente	0-0,5%	0	1.854.518	80%	0	1.483.614	741.807
Eén jaar vertraging in uitgifte woningbouw		0	139.134	80%	0	111.307	55.654
Drie jaar vertraging in uitgifte bedrijventerreinen		0	2.519.172	80%	0	2.015.338	1.007.669
Vorraadrisico bedrijfsgroden in exploitatie na 2025		0	12.089.030	20%	0	2.417.806	1.208.903
Vorraadrisico bedrijfsgroden NIEGG na 2025		0	542.055	80%	0	433.644	216.822
Ontoereikend plankostenbudget grex-complex		0	400.000	80%	0	320.000	160.000
Bodem-/ grondwaterverontreiniging/ archeologie		0	500.000	40%	0	200.000	100.000
Lagere grondwaarde VCD fase 4 na herprogrammeren		0	519.950	80%	0	415.960	207.980
Lagere grondwaarde VCD woonpark na herprogrammeren		0	245.250	80%	0	196.200	98.100
Bodemverontreiniging (onbekende)	1-5 saneringen	100.000	500.000	40%	40.000	200.000	120.000

	Basis	Min.	Max.	%	Risico minimum	Risico maximum	Risico gemiddeld
<i>Aansprakelijkheids risico's</i>							
Gewaarborgde geldleningen		100.000	1.000.000	40%	40.000	400.000	220.000
Schadeclaims		10.000	1.000.000	40%	4.000	400.000	202.000
Gem. regelingen		25.000	1.000.000	60%	15.000	600.000	307.500
<i>Financiële risico's</i>							
Open-einde regelingen:							
-Bijzondere bijstand	1-10% budget	5.710	57.100	60%	3.426	34.260	18.843
-Leerlingenvervoer	1-10% budget	5.371	53.714	60%	3.223	32.228	17.726
-WVG	1-10% budget	5.970	59.700	80%	4.776	47.760	26.268
-RSD	50-100%	50.000	100.000	100%	50.000	100.000	75.000
Algemene Uitkering		200.000	1.200.000	80%	160.000	960.000	560.000
Beleggingen	10-25% dividend	20.000	50.000	60%	12.000	30.000	21.000
Afvalinzameling		0	225.000	80%	0	180.000	90.000
Referendum		64.000	70.000	20%	12.800	14.000	13.400
Inburgering nieuwkomers		50.000	100.000	20%	10.000	20.000	15.000
						bovengrens	ondergrens
Totaal		1.941.051	26.919.623		1.604.225	12.277.118	6.940.671

Weerstandsvermogen

De berekening van het weerstandsvermogen vindt plaats via de formule: weerstandscapaciteit / risicobedrag = weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen

> 2	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

De incidentele weerstandscapaciteit bestaande uit de Algemene Reserve bedraagt per 1 januari 2018 € 12.454.995.

Het ratio is bij een maximaal risico op basis van de kansscore: $12.454.995 / 12.277.118 = 1.01$.

Het ratio is bij een gemiddeld risico op basis van de kansscore: $12.454.995 / 6.940.671 = 1,79$.

Bij een maximaal risico is de ratio voldoende en bij een gemiddeld risico is de ratio ruim voldoende. De stand van de Algemene Reserve per 1 januari 2018 is ruim voldoende om het gemiddelde risico te kunnen opvangen. De onbenutte belastingcapaciteit biedt nog ruimte om eventuele tekorten in de exploitatie te kunnen dekken.

Boven- en ondergrens Algemene Reserve

Grenzen	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Ondergrens	5.800.000	7.000.000	6.900.000
Bovengrens	9.700.000	12.500.000	12.300.000

Bedragen in €

Conclusie

De ondergrens van de Algemene Reserve is becijferd op € 6,9 miljoen. Dit is een lichte daling ten opzichte van vorig jaar. Dit wordt veroorzaakt doordat een aantal risico's inmiddels is afgedekt via een reserves of voorziening.

De Algemene Reserve bedraagt per 1 januari 2018 € 12.454.995. Dit is € 5.554.995 hoger dan de minimale ondergrens. De mogelijkheden tot aanvulling van de Algemene Reserve zijn op dit moment beperkt. Op dit moment voorzien we dat vanaf 2018 de Algemene Reserve aangevuld gaat worden vanuit de winsten van de grondexploitatie (zie hiervoor paragraaf 7 Grondbeleid) en met de begrote positieve resultaten vanaf 2018. De grootste risicofactor blijft de stand van zaken rond de grondexploitatie. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid.

Kengetallen

In onderstaande tabel ziet u het verloop van de kengetallen. Deze geven een objectief beeld van de financiële positie van gemeente Duiven en zijn vergelijkbaar met andere gemeenten.

Verloop van de kengetallen	Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	95%	91%	61%	48%	36%	15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	49%	62%	39%	26%	15%	- 5%
Solvabiliteitsratio	22%	23%	29,4%	30,2%	30,9%	34,1%
Structurele exploitatieruimte	8,6%	2,0%	1,2%	1,5%	1,9%	2,0%
Grondexploitatie	34%	13,6%	35,7%	30,7%	27,6%	15%
Belastingcapaciteit	101,6%	101,2%	111,1%	112,8%	114,8%	117,2%

Beoordeling financiële positie

De netto schuldquote zegt iets over de financiële vermogenspositie van de gemeente. De schulden van de gemeente worden hier afgezet tegen de middelen die de gemeente heeft. Heeft een gemeente ruimte om te investeren of moet het juist voorzichtig zijn? Bij een score onder de 100% is er financiële ruimte, bij een score boven de 130% moet de gemeente voorzichtig zijn met haar financiën. Duiven scoort met een verwachte netto schuldquote van 61% goed. Dit is een ruime verbetering ten opzichte van begroting 2017. Dit komt grotendeels door de aflossing van schulden die waren doorgeleend aan Vivare. De doorgeleende schulden worden de komende jaren verder afgelost, waardoor de netto schuldquote erg sterk verbetert.

Bij netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen worden schulden die de gemeente heeft gecorrigeerd met gelden die zijn doorgeleend aan scholen, woningstichtingen of verenigingen. Dit zorgt voor een beter beeld van de financiële vermogenspositie van de gemeente dan de ongecorrigeerde netto schuldquote omdat de gemeente schulden op de balans heeft staan waar tegenover vorderingen staan op deze organisaties. Deze schulden hebben namelijk geen invloed op de beoordeling of de gemeente in staat is te investeren of dat ze juist moeten oppassen. De verwachte netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is voor gemeente Duiven 39% in 2018 ten opzichte van 62% voor 2017. Dit is een goede score. Doordat Vivare haar schuld helemaal aflost, daalt de netto schuldquote sterk de komende jaren.

De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van de gemeente. De verwachting voor gemeente Duiven is dat deze ratio zal stijgen naar 30%. Dit percentage is voldoende. Door de aflossing van leningen door Vivare is de solvabiliteit van de